

Analýza: Prvních 100 dní von der Leyenové - sliby, vítězství a průšvihy

11.3.2025 - Igor Záruba | PROTEXT

Ursula von der Leyenová má za sebou prvních 100 dní svého druhého funkčního období, a je to pořádná smršť.

Od chvíle, kdy předsedkyně Evropské komise získala druhý mandát, se ve Spojených státech po návratu Donalda Trumpa do Bílého domu rozvrátily transatlantické vztahy a zpochybnila existence NATO i americká podpora Ukrajiny v její obranné válce proti Rusku.

Tlak přicházející z Washingtonu – který pohrozil EU 25procentními cly a varoval, že nemusí bránit země, které nevydávají dostatečné prostředky na obranu –, přinutil komisi urychlit práci na reformách, které mají posílit obranyschopnost bloku a zvýšit jeho konkurenceschopnost na globální scéně.

„Ve všech těchto otázkách byl směr vždy jasný,“ řekla von der Leyenová na nedělní tiskové konferenci. *„Co se změnilo, je pocit naléhavosti. Něco zásadního se posunulo.“*

Mezi klíčové reformy, které má komise von der Leyenové tento měsíc představit, patří takzvaná „Bílá kniha“ o obraně, která má upřesnit možnosti, jak může Evropa financovat výrazné posílení obrany.

Trumpovy kroky ohledně Ukrajiny a jeho hrozby, že nebude bránit země, které nevydávají na obranu dostatečné prostředky, však tento časový plán posunuly. Vedoucí představitelé EU minulý týden na mimořádném zasedání v Bruselu schválili plány na výdaje ve výši 800 miliard eur v nadcházejících letech, čímž Bílou knihu předběhli.

Kromě obrany předložila předsedkyně komise také řadu slibů, které by měl výkonný orgán EU splnit během prvních 100 dnů svého funkčního období. Jenže to bylo ještě před zvolením Trumpa, který zpochybnil zavedený světový řád.

Jak se tedy daří von der Leyenové plnit sliby? Zde je verdikt serveru POLITICO.

1. Dohoda o čistém průmyslu

Co řekla von der Leyenová: „Stejně naléhavě je třeba dekarbonizovat a zároveň industrializovat naši ekonomiku,“ napsala v manifestu pro druhé funkční období. Jejím řešením je „Čistá průmyslová dohoda“, která by oživila průmysl EU, jenž silně znečišťuje životní prostředí, jako je ocelářství nebo cementářství. A zároveň by snížila jeho uhlíkovou stopu a podpořila výrobce nových technologií šetrných ke klimatu, jako jsou elektrická tepelná čerpadla.

Splnila cíl? Dohoda o čistém průmyslu dorazila 26. února (88. den) a reagovala na mnoho požadavků průmyslu. Strategie nastínila kroky ke snížení cen energie, zajištění zdrojů surovin a vytvoření poptávky po nízkouhlíkových výrobcích. Více váhavá byla v oblasti financování – nový fond ve výši 100 miliard dolarů čerpá především ze stávajících nebo již vyčleněných peněz a sází na to, že vlády dobrovolně poskytnou další peníze – a řešení obchodních tlaků.

Ačkoli komise také ochotně zrušila ekologické předpisy, její slíbený klimatický cíl pro rok 2040 – který chtěly zelené skupiny, firmy z oblasti čistých technologií a země EU, jako je Dánsko, začlenit do dohody o čistém průmyslu – stále nebyl zřejmý.

Kam bude EU směřovat dál? Dohoda o čistém průmyslu se bude v příštích letech rozvíjet prostřednictvím více než dvou desítek legislativních návrhů, právních reforem a odvětvových „akčních plánů“. Mezi hlavní body letošního roku patří reformovaný rámec státní podpory, který přijde v létě a má splnit některé sliby týkající se investic a cen energie, a „zákon o urychlení dekarbonizace průmyslu“ ke konci roku, který zavede označení pro nízkouhlíkové výrobky a vládní výdaje, jež se budou řídit v EU přijatými ekologickými předpisy. A brzy by měl přijít i cíl pro rok 2040.

Hodnocení: 4/5

2. Akční plán pro kybernetickou bezpečnost nemocnic a poskytovatelů zdravotní péče

Co řekla von der Leyenová: Evropa „musí udělat více“, aby ochránila svůj systém zdravotní péče před stále rostoucím náporům kybernetických útoků, které mohou vyřadit z provozu životně důležité systémy nebo zablokovat lékařům a sestřám přístup k citlivým údajům o pacientech, dokud zločinci nedostanou výkupné. Odpověď EU? Posílení technické podpory, systém včasného varování a týmy rychlé reakce.

Dosáhla cíle? Tak trochu. EU zveřejnila svůj plán 15. ledna (46. den) a setkal se s poměrně vřelým ohlasem. Byla tu však jedna velká výhrada: vše závisí na penězích, a o těch se plán zmiňuje jen málo – podle Tomislava Sokola, chorvatského poslance Evropského parlamentu ze středopravicové frakce Evropské lidové strany, v komentáři, který pronesl při zveřejnění plánu, zůstávají peníze „nejdůležitějším problémem“.

Obchodní organizace Digitaleurope se domnívá, že plán je „dobrým výchozím bodem“, ale vyjadřuje obavy z nedostatečné jasnosti v oblasti hotovosti.

Kam bude EU směřovat dál? Technická stránka: komise bude plán konzultovat, přičemž v průběhu letošního a příštího roku bude muset dodržet různé lhůty. Politické otázky: Otázku hotovosti musí řešit hlavní města EU, řekl při představení plánu komisař pro zdraví Olivér Várhelyi.

„Chápu, že je to problém napříč Evropou, že na (ochranu údajů) není věnován dostatek prostředků. Ale tímto návrhem dáváme najevo, že by měl být,“ řekl.

Úspěch plánu „bude samozřejmě záviset na podpoře ze strany evropských členských států,“ řekl Wim Hafkamp, výkonný ředitel společnosti Z-Cert, nizozemského týmu pro reakci na počítačové krizové situace ve zdravotnictví.

Hodnocení: 3/5

3. Továrny na umělou inteligenci

Co řekla von der Leyenová: zavázala se zajistit evropským startupům přístup k výpočetnímu výkonu potřebnému k tomu, aby mohly konkurovat ve zrychlujícím se globálním závodě v oblasti umělé inteligence, a to „vybudováním“ masivních superpočítačů AI, známých také jako továrny na umělou inteligenci. Vzhledem k tomu, že mnoho evropských startupů se v současnosti spoléhá na výpočetní výkon USA, lze tento krok chápat také jako snahu o větší technologickou suverenitu.

Splnila cíl? Tak trochu. Evropská komise 11. prosince (11. den) oznámila, že přispěje polovinou z plánované investice ve výši 1,5 miliardy eur do sedmi evropských pracovišť. Toto vítězství nemělo dlouhého trvání: v lednu nastoupil do úřadu americký prezident Donald Trump, který oznámil plán na vybavení umělou inteligencí v hodnotě 500 miliard dolarů, čímž mety poněkud posunul.

Komise se tedy opět pohnula. Na summitu AI Action v Paříži 10. února von der Leyenová představila plán na mobilizaci 200 miliard eur na hardware, včetně fondu ve výši 20 miliard eur na vybudování čtyř gigafactory AI zaměřených na výcvik nejsložitějších modelů AI.

Kam se EU vydá příště? V tomto směru jsme teprve na začátku. Očekává se, že komise v březnu poskytne finanční prostředky dalším pěti továrnám na umělou inteligenci. Cesta ke gigafactory je ještě delší: neexistuje žádný jasný rozpis, kolik finančních prostředků bude poskytnuto, ani žádné podrobnosti o tom, kolik z nich půjde z rozpočtu EU.

Hodnocení: 3/5

4. Bílá kniha o obraně

Co řekla von der Leyenová: ve svých politických pokynech uvedla, že předloží Bílou knihu o budoucnosti evropské obrany, která určí investiční potřeby. V minulých měsících dala komise jasně najevo, že politický dokument bude obsahovat také možnosti financování, které by bloku pomohly masivně zvýšit výdaje na obranu.

Dosáhla cíle? Ano i ne. Von der Leyenová svou Bílou knihu technicky vzato ještě nepředstavila, její zveřejnění je naplánováno na 19. března (109. den).

Nicméně 4. března (91. den) představila plán na zaslání půjček ve výši až 150 miliard eur vládám, aby jim pomohla zvýšit jejich vojenské výdaje. Peníze mohou být použity na dělostřelectvo, rakety, munici, bezpilotní letouny a protidronové systémy a také na zbraně pro Ukrajinu.

Von der Leyenová rovněž uvedla, že spustí národní únikovou doložku EU, což je mechanismus, který má zabránit tomu, aby výdaje na obranu byly zahrnuty do mechanismu trestů pro země porušující pravidla bloku týkající se deficitu.

Její plány schválili vedoucí představitelé EU 6. března.

Kam bude EU směřovat dál? Komise nyní musí finanční návrhy převést do skutečných legislativních nástrojů.

Od výkonné moci EU se také ještě očekává předložení Bílé knihy o obraně, která by mohla obsahovat další možnosti financování a také podrobnější informace o průmyslových prioritách EU v oblasti zbrojení.

Hodnocení: 4/5

5. Vize pro zemědělství a potravinářství

Co řekla von der Leyenová: zavázala se představit vizi pro zemědělství a potravinářství, která navazuje na kulatý stůl o zemědělství a potravinářství, který se konal v první polovině loňského roku. „Musíme překonat rozpory ... proto byl zahájen strategický dialog o budoucnosti zemědělství,“ řekla v červenci zákonodárcům. „Slíbila jsem, že mu budu pozorně naslouchat a vyvodím z něj důležité závěry.“

Splnila cíl? Komisař pro zemědělství Christophe Hansen předložil 19. února (81. den) nepřiliš přesvědčivou vizi, která se snažila potěšit všechny lepšími podmínkami pro zemědělce, spravedlivějšími dodavatelskými řetězci a přehodnocením politiky udržitelnosti.

Pro mnohé však tato velká, efektní vize – která má nahradit předchozí strategii Farm to Fork –

dopadla spíše jako agenda přátelská k zemědělcům, která má velké sliby, ale málo peněz.

Kam bude EU směřovat dál? Očekává se, že komise v dubnu pokročí s první částí plánu: snížit byrokracii v zemědělském rozpočtu přesahujícím 300 miliard eur tím, že zmírní požadavky na přístup k penězům.

Do konce roku chce Hansen zpřísnit další pravidla, která se dotýkají zemědělců nad rámec společné zemědělské politiky (SZP) - například politiku v oblasti životního prostředí a bezpečnosti potravin.

Hodnocení: 2/5

6. Dialogy o politice vůči mládeži

Co řekla von der Leyenová: ve svých pokynech sdělila, že mladí lidé by měli mít možnost uplatnit svůj hlas a utvářet svou budoucnost. Zmínila také, že chce, aby její komisaři šli příkladem a během prvních 100 dnů se zapojili do „debat o politice vůči mládeži“.

Dosáhla cíle? Ano, i když jen těsně. Šestnáct z 28 komisařů vedlo dialogy o politice vůči mládeži týden před uplynutím lhůty (93.-97. den), zatímco tři komisaři mají vést dialogy 10. března (100. den): šéf spravedlnosti Michael McGrath, šéfka technické suverenity Henna Virkkunenová a vedoucí oddělení inovací Ekaterina Zacharievová. Práce na termínech má u mladých lidí dobrý ohlas.

Kam se bude EU ubírat dál? Dialogy o politice vůči mládeži mají být opakovanou akcí, při níž komisaři jednou ročně hovoří s mladými lidmi. Větší otázkou je, jak - a zda vůbec - se to promítne do politické práce komise.

Komisař pro mládež Glenn Micallef, který během dialogu v Aténách hrál basketbal na vozíku, řekl serveru POLITICO, že zkušenost se sportem na vozíku je „zcela nový rozměr“ ve srovnání s pouhým čtením o inkluzivních sportech.

Hodnocení: 4/5

7. Zhodnocení politiky rozšíření

Co řekla von der Leyenová: před několika měsíci nastínila priority a zaměřila se na rozšíření, tedy na rozšíření počtu členů bloku, a na potřebu upravit pravidla EU tak, aby byl vytvořen prostor pro nové členy. Paříž i Berlín tvrdily, že pokud se EU rozroste až na 30 nebo 35 členů, bude třeba změnit například pravidla pro zemědělskou pomoc, aby se zajistilo, že stávající členové nebudou penalizováni.

To dalo podnět von der Leyenové k výzvě k hloubkovému „politickému přezkumu“, který by prozkoumal všechny aspekty rozšíření. Předzvěstí tohoto složitého procesu - který může zahrnovat i změny základních smluv EU - je přípravný dokument zveřejněný v červenci, který měl 22 stran.

Splnila cíl? Pokud bude dokument zveřejněn, tak ano. To je to, co komise dělá. Ale toto je jeden z případů, kdy divoká geopolitika dneška pravděpodobně vykolejí přirozené byrokratické tempo EU.

Kam se EU vydá příště? Von der Leyenová již naznačila, že Ukrajina by se k bloku mohla připojit do roku 2030, možná i dříve. Komisařka pro rozšíření Marta Kosová nadnesla možnost, že by Ukrajina v rámci urychleného přístupového procesu získala rychlejší přístup k některým částem jednotného trhu EU. „Pracujeme také na plánech, jak urychlit integraci Ukrajiny do mnoha dalších částí jednotného trhu - abychom přilákali více investic, posílili celoevropské hodnotové řetězce a vytvořili nové příležitosti pro ukrajinské i evropské podniky,“ uvedla Kosová minulý týden. To vše se stalo

ještě před zveřejněním přezkumu politiky.

Hodnocení: 3/5

Kontakt:

Igor Záruba

manažer projektu

zaruigor@gmail.com

<https://www.ceskenoviny.cz/tiskove/zpravy/analyza-prvnich-100-dni-von-der-leyenove-sliby-vitezstvi-a-prusvihy/2645861>